

5. Hulme A. Advertising in China: How does a love/hate relationship work? In: The Changing Landscape of China's Consumerism. Elsevier Science & Technology, 2014. P. 177–216.

6. O'Connor P. The English-language Press Networks of East Asia, 1918–1945. Copenhagen : Brill Academic Pub, 2009. 405 p.

7. Lin S., van den Hoven P., Zhao X. A different smile, a different story: Global advertising adaptation for Chinese consumers. Tilburg Papers in Culture Studies. Paper 32. September 2012. 29 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-530-6-9>

Петрова Ю. І.

ORCID: 0000-0002-5130-232X

кандидат філологічних наук, доцент,

старший науковий співробітник відділу Близького та Середнього Сходу

Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

РИМУВАННЯ ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ПРИЙОМ В АРАБО-ХРИСТІЯНСЬКИХ ТЕКСТАХ (НА МАТЕРІАЛІ СТАРОДРУКІВ ХVІІІ СТ.)¹

Ключові слова: араби-християни, арабська літературна мова, стародруки, богослужбові книги, передмова, римована проза.

Римована проза (*saj'*) в арабській літературній традиції є дуже поширеним способом побудови тексту ще з доісламських часів [1, с. 104]. Її авторитет закріпив Коран, значна частина тексту якого є римованою. Багато середньовічних авторів намагалися наслідувати цей спосіб вираження, оскільки він вважався ознакою віртуозного володіння арабською мовою.

Привертає увагу те, що не лише мусульмани, а й арабомовні християни застосовували в певних жанрах своєї літератури римовану прозу. Вже в перші століття арабізації Близького Сходу перекладачі

¹ Дослідження здійснено в межах проєкту, який фінансується Європейською дослідницькою радою за програмою Європейського Союзу з досліджень та інновацій “Horizon 2020” (грантова угода № 883219-AdG-2019 – проєкт TYPARABIC).

біблійних текстів були схильні вживати релігійну лексику та стилістичні риси з арабо-ісламської традиції [2, с. 53]. Тенденція до римовання простежується в низці арабо-християнських пам'яток різних періодів.

Прикладом текстів такого типу є передмови до арабо-християнських видань XVIII ст., які були надруковані в м. Алеппо (Сирія), друкарнях Молдови (м. Ясси) та Волощини (м. Бухарест) і в монастирі Св. Іоанна Хрестителя в Шувейрі (Ліван). Це переважно богослужбові книги; серед шувейрських видань є також переклади творів європейських католицьких авторів. Низка назв цих стародруків повністю або частково римована згідно з арабською традицією, яка домінувала в період X–XX ст. [3, с. 101], наприклад: *Kitāb al-burhān al-ṣarīḥ fī ḥaqīqat sirray dīn al-Masīḥ* “Ясний доказ істинності двох таїнств Христової віри” (Шувейр, 1764).

Переважна більшість видань містять передмови, що були створені за канонами тих часів. Передмова містила вступний абзац із славленням Бога, який мав неодмінно бути римованим. Далі були представлені мотиви публікації книги, розповідь про чесноти, яких вона навчає, йшлося про її користь для читачів, давалися духовні настанови. Ступінь римовання в основній частині текстів передмов різниться – очевидно, залежно від уподобань автора або тематики. Передмови до богослужбових книг потребували особливо піднесеного стилю і вишуканої мови, а найкращим інструментом для цього вважалася римована проза. Вона застосовувалася також як спосіб виявлення пошани до мецената, що спостерігається, зокрема, у панегіричній передмові на честь гетьмана Мазепи в алеппському Чотирієвангелії (1708).

Римовані фрази в аналізованих текстах мають різну довжину і структуру. Хоча чітких правил метрики арабська римована проза не має, втім, класичний середньовічний *sajʿ* характеризується однаковою кількістю слів у римованих фразах і тяжіє до синтаксичного паралелізму [1, с. 103]. Зразки арабо-християнської римованої прози демонструють доволі вільний підхід до побудови римованих фрагментів.

Серед уживаних рим найчастіше зустрічаються словотворчі й формотворчі афікси, які дають широкі можливості підбору словоформ: *-īuʾa* (відносний прикметник ж. р. або абстрактний іменник); *-īl* (множина імен ч. р. в непрямому відмінку); *-īl* (множина імен ч. р. в називному відмінку). Можна зустріти значну кількість моноримів з афіксами (10 на *-īuʾa* (Октоїх, 1711) та 10 на *-īl* (Псалтир, 1747)), тоді як суто фонетичні комбінації звуків (*-āṣ*, *-ūd*, *-īl*, *-īr*, *-āḥ* тощо) трапляються зазвичай лише в одній парі римованих фраз. Втім, є і винятки – наприклад, 20 моноримів поспіль на закінчення

-āl (Служебник, 1745), що перевершує звичайне число моноримів (до 8–10) у середньовічній арабській літературі [3, с. 109].

Отже, арабо-християнська літературна творчість зазнавала певного культурного впливу з боку мусульманського оточення. Піднесений стиль, насичений римами, архаїзмами та грою слів, слугував зразком прикрашеної прози, яка найбільше підходила для передмов до релігійних книг. Літературні форми з арабо-мусульманської традиції, як-от *sajʿ*, могли служити зовнішнім “каркасом”, який вбирав у себе смислове навантаження з іншого конфесійного середовища.

Література:

1. Borg G. *Sajʿ. Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics* / Gen. ed. K. Versteegh. Vol. 4. Leiden – Boston : Brill, 2009. P. 103–106.
2. Hjälm M. Scriptures beyond Words: “Islamic” Vocabulary in Early Christian Arabic Bible Translations. *Collectanea Christiana Orientalia*. 2018. Vol. 15. P. 49–69.
3. Stewart D. J. *Sajʿ in the Qurʾān: Prosody and Structure. Journal of Arabic Literature*. 1990. Vol. 21, No. 2. P. 101–139.